ZBORNIK O PETRU KRSTITELJU BAĆIĆU

Zbornik radova sa znanstvenoga skupa
»Petar Krstitelj Baćić«, Skradin – Visovac, 27. – 28. X. 2006.

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, 2007.

Šime Demo

PETAR KRSTITELJ BAĆIĆ I UČENJE LATINSKE GRAMATIKE

Izvorni znanstveni rad
UDK 373 (497.5) (091)

S obzirom na činjenicu da je fra Petar Krstitelj Baćić tridesetak godina u Sinju predavao nekoliko predmeta u nižoj gimnaziji, valja se osvrnuti i na taj dio njegove raznovrsne djelatnosti. U ovom ću radu promotriti kako se i danas i tada po mnogočemu specifično gradivo – latinska gramatika – provlačilo kroz Baćićev život.[1]

Oskudnost podataka o tako uskom i, rekao bih, marginalnom segmentu Baćićeva života onemogućava konkretan, izravan opis njegove djelatnosti u učionici. Ali i neizravni izvori svjetla mogu nam pokazati obrise cjeline.

Fra Petar Krstitelj se s latinskim susreo u važnim godinama za položaj toga predmeta unutar školstva u Franjevačkom redu. Naime, samo koja generacija prije njega latinski je učila i poučavala u sasvim drugim uvjetima i na sasvim drugačiji način. Osobito se to odnosi na kompleksan odnos državne vlasti, ali i redovničke uprave prema crkvenim školama, bitne čimbenike koji su postavili scenografiju (ali i scenarij) za ulogu koju su franjevački profesori latinskoga odigrali na svojim radnim mjestima.

Latinski je od davnina bio glavni predmet u našim franjevačkim samostanskim školama. Stoljećima se učilo po nekoj od verzija antičkog Donatova priručnika *Ars grammatica*, a u starije je razrede kasnije uvedena Álvaresova gramatika iz 16. stoljeća. U 18. stoljeću domaći franjevci Tomo Babić, Lovro Šitović i Josip Jurin pišu gramatike koje, zahvaljujući potpunom prijevodu primjerâ i djelomičnom prijevodu pravilâ, istiskuju strane udžbenike.[2] Na području talijanske vlasti ipak su značajno prisutne latinsko-talijanske gramatike, ponekad uslijed izravnih odredaba iz uprave samoga Reda.

---

[1] Zahvaljujem fra Josipu Grbavcu i fra Hrvatinu Gabrijelu Jurišiću koji su mi omogućili istraživanje u Arhivu Franjevačke klasične gimnazije u Sinju i knjižnici Franjevačkog samostana u Sinju.

[2] Neke su gramatike dalmatinskih franjevaca iz 18. st. ostale u rukopisu, npr. gramatike fra Gašpara Vinjalića, fra Mije Bilušića i fra Andrije Bujasa (Pezo 1984).

Rastom broja predmeta postavio se problem stručnosti razrednih nastavnika, te se početkom 19. stoljeća prešlo na sustav s predmetnim nastavnicima. Glede nastave latinske gramatike, u njoj su se stale iskorištavati genetske sličnosti između latinskog i modernih jezika, čime je dijelom uklonjeno učenje pukim memoriranjem kakovo je do tada prevladavalo.[3]

Već je u drugoj polovici 18. stoljeća austrijska vlast nastojala centralizirati i ujednačiti školske programe, što je značilo sužavanje slobodnoga prostora za redovnike u njihovim školama. I crkvena su učilišta stavljena pod državnu ingerenciju, što je izazvalo birokratizaciju koja je otežavala suradnju franjevaca i države. Naposljetku, iznašao se način da se pojedini franjevci školuju na državnim sveučilištima, da po povratku mogu održavati nastavu u novoosnovanim gimnazijama u Dalmaciji.[4]

Franjevci su stoljećima po samostanima držali škole za svoje kandidate, ali tek je u 19. stoljeću, ne bez pritiska vlade, došlo do jače tendencije ka njihovu ujedinjenju u jednu ustanovu koja bi pokrivala cijelu Provinciju i prihvaćala i vanjske učenike.[5] Samostanske se srednje škole u Provinciji Presvetoga Otkupitelja gase 1827., ali franjevci ih neformalno nastavljaju držati, primjenjujući državni školski plan. Javili su se čak i sukobi sa središnjom upravom Reda oko pitanja otvaranja javne škole.[6]

Od 1838. franjevci Provincije Presvetog Otkupitelja imali su privatnu gimnaziju, dislociranu na više mjesta u Dalmaciji, a ujedinjenu u Sinju 1854., kad je dobila pravo javnosti[7] – bila je tada jedina gimnazija u Dalmaciji s hrvatskim nastavnim jezikom.

U sklopu Thunove reforme školstva izdan je provizorni plan za gimnazije u Dalmaciji, a 1853. reforma je konačno propisana za sve škole. Nakon nekoliko godina prilagodbe Sinjska gimnazija stala je sasvim slijediti državne propise kao i svaka druga škola u zemlji, čime je uspostavljeno stanje kakvo je ostalo do danas.

Sinjska je franjevačka gimnazija ustanova u kojoj je Baćić sam učio latinski i u kojoj je proveo cijeli svoj nastavnički vijek kao, između ostaloga, i profesor latinskoga. Za njegova školovanja u Sinjskoj gimnaziji (1863/64.–68/69)[8] ta je škola imala velikih kadrovskih i financijskih problema: na po-

---

[3] Usp. npr. Erber 1905: 16–17.

[4] O franjevačkom školstvu u Baćićevo doba opširno piše Bezina 1989, a o sinjskoj gimnaziji dosta podataka nalazimo u Grbavac 2004, Ćaleta 2004 i napose o nastavi klasičnih jezika Jurišić 2004. U posljednjim se dvama radovima nalaze i popisi udžbenika rabljenih u Gimnaziji.

[5] Grbavac 2004: 164–165.

[6] Bezina 1989: 81.

[7] Baćić 1905: 37–38, citirajući fra A. K. Matasa; Grbavac 2004:165.

[8] Soldo 1983: 330.

četku rada javne gimnazije 1854. bila su samo 2 osposobljena nastavnika, a sve su ostalo bili suplenti. Slanje franjevaca na osposobljavanje u Beč često je zbog nedostatka novca bilo neuspješno, a povremeno su se dovodili i franjevci iz drugih provincija, pa i civili. Tek 1860-ih stvorena je neka kadrovska baza, ali otvaranju više gimnazije nije se trebalo nadati, jer je od potrebnih 13 bilo samo 6 osposobljenih nastavnika.[9] Profesori koji su došli u Gimnaziju u to vrijeme bit će stupovi njezina procvata u narednim godinama i omogućiti joj da postane jedna od najuglednijih institucija toga tipa u Hrvatskoj. Škola se tih godina morala svim silama boriti za financijsku pomoć, razapeta između interesâ najrazličitijih skupina.[10]

Prva dva razreda gimnazije Baćić je vjerojatno spremio na Visovcu i u Gimnaziji samo polagao ispite. U Sinju je završio 3. – 7. razreda (šesti je polagao privatno, ostale redovito).[11] Bio je među zadnjim generacijama koje su imale priliku pohađati u Sinju i višu gimnaziju, jer je 1872. ona ukinuta, tako da su preostala samo četiri razreda niže.[12] U gimnaziji mu je latinski predavao fra Jakov Grubković (koji je već 1870. napustio Red), a povremeno i fra Ante Jukić i kasniji provincijal fra Josip Paić.[13] Bio je prilično dobar učenik.[14]

1849 – 1873. nije postojao studij filozofije u Provinciji; 1849. je uključen u više razrede sinjske Gimnazije kao filozofski licej, a uključivao je ponavljanje gramatike s vježbanjem na latinskim tekstovima (Ciceron, Jeronim, Laktancije – taj se predmet u negdašnjem studiju zvao *filologia Latina*).[15]

Teologiju je Baćić učio 1869/70. u Šibeniku, 1870–72. u Makarskoj (dakle 3 godine). Sav se studij odvijao na latinskom, a bio je u skolastičkoj dijaloškoj formi, tako da su studenti zaista morali svoje snalaženje u tom jeziku dovesti do visokoga stupnja.[16] Udžbenici su bili i na talijanskom jeziku, tako da se i njega moralo znati.[17]

* * *

Budući da u 1. polovici 19. st. nije bilo novijih prikladnih udžbenika latinskoga jezika na hrvatskome, u Sinjskoj Gimnaziji su se rabili strani,

---

[9] Grbavac 2004: 175–176.
[10] Grbavac 2004: 176–183.
[11] Kosor 1973: 57.
[12] Grbavac 2004: 173.
[13] Kosor 1973: 57.
[14] Kosor 1973: 58.
[15] V. faksimil studentskih ocjena u Bezina 1992: 46, 117.
[16] Da je tako bilo i duboko u 20. stoljeće svjedoči npr. Jurišić 2004: 389, bilj. 3.
[17] Bezina 1993:160.

ponajviše talijanski. Za latinski je, kao i u mnogim školama uz obalu, bila u upotrebi već prilično stara latinsko-talijanska *Gramatica delle due lingue, italiana e latina* Francesca Soavea (napisana prije 1786.),[18] tako da su Hrvati jedva dočekali da se u prvoj gimnaziji s hrvatskim kao nastavnim jezikom počne predavati iz udžbenika pisanoga tim jezikom. Prva gramatika koja je bila i na hrvatskome i moderna i koja je obuhvaćala i morfologiju i glavninu sintakse bila je *Latinska slovnica za niže gimnazije* Adolfa Vebera Tkalčevića, izdana 1853. U Sinju je ta slovnica prihvaćena najkasnije 1856., tako da je Baćić bio među generacijama koje su latinski od početka učile po njoj. Nastavila se rabiti najmanje do 1883., uz prekid 1871–1873., kad je rabljena gramatika Luke Zore.

Slovnica je u prvim dvjema godinama učenja imala središnju ulogu, a vježbenica (također priređena od Vebera prema njemačkim uzorima) pratila ju je kao pomoć pri vježbanju naučenoga.[19] Od treće su se (katkad čak od druge) godine učenici počeli susretati s izvornim tekstom (Kornelije Nepot ili neka od novovjekovnih čitanki – u Sinju je to npr. bila Lhomondova *De viris illustribus urbis Romae a Romulo ad Augustum* ili Hoffmanova *Historia antiqua*), a kasnije su se čitali drugi antički autori, koji su postupno istiskivali učenje gramatike. U drugoj polovici 19. st. stala su nastajati i domaća izdanja antičkih djela bogata realnim i gramatičkim komentarom. Ona su rabljena i za produbljivanje i širenje znanja gramatike, ali i za usvajanje stilističkih znanja i kritičke svijesti. Nakon izlaganja nove lekcije slijedilo je provježbavanje i propitivanje, a redoviti su bili domaći radovi koji su se sastojali od prevođenja i učenja napamet odlomaka teksta.

U nekim se franjevačkim školama tvrdoglavo ustrajavalo na starijim gramatikama, tako da se Šitovićeva (iz 1713.) rabila najmanje do 1838., a još je 1863. izašla gramatika hercegovačkoga franjevca Anđela Kraljevića, napisana sasvim po starijoj metodi, koju su u Hercegovini rabili najmanje do 1889.[20]

Veberova je dakle gramatika, s njezinim modernim pristupom i do tada neobrađivanim cjelinama (sintaksa glagolskih vremena i načina, složena rečenica) odredila najveći dio znanja latinske gramatike koje je fra Petar Krstitelj Baćić ponio na teološke nauke i u profesorsku karijeru. Osim toga,

---

[18] Praćena dakako čitankama iz Italije, v. Ćaleta 2003: 363, bilj. 7.

[19] Vježbenice su novost 19. stoljeća – do tada su u učionicama rabljene isključivo gramatike i u starijim razredima izvorni tekstovi (Golik 1901: 360).

[20] *Grammatica Latino-Illyrica*, Rim 1863. Usp. Pavao Dragičević, »Osnutak i razvoj današnje franjevačke gimnazije na Širokom Brijegu«, *Prvi izvještaj Franjevačke velike gimnazije na Širokom Brijegu objavljen na kraju škol. god. 1918–1919*, Mostar, 1919., 3–8 (o uporabi spomenutih gramatika na str. 6–7). To potvrđuju i brojni zapisi učenika na primjercima gramatika što se nalaze u Franjevačkoj knjižnici na Humcu.

koja god se gramatika rabila, u franjevačkim školama mjesto hrvatskoga kao nastavnog predmeta prestalo je biti upitno.[21]

* * *

Godine 1871. Vlada je odlučila i Sinjsku gimnaziju uključiti u sustav državnih škola. Ukinuta je viša gimnazija, a u nižoj su i dalje predavali uglavnom (ne i isključivo) franjevci, samo dijelom osposobljeni. General Reda nikako se nije slagao s uvjetima podržavljenja Gimnazije, jer se redovnička uprava uplašila da ne bi franjevci-profesori postali puki državni činovnici i zanemarili svoje svećeničke i redovničke dužnosti.[22] Upravo je u vrijeme te velike krize u Gimnaziji, kad je ona 'životarila'[23] do svoga ukidanja kao državnog zavoda 1881., u nju došao raditi fra Petar Krstitelj Baćić.

Zaređen je 1871., a počeo je predavati 1873/74. vjeronauk kao zamjena za fra Špiru Tomića. Stalno je u Gimnaziji od 1876. do 1905/06.,[24] prvo kao suplent, stalan nastavnik postavši 1880/81[25]. Baćić sve do 1905/06. predaje »latinski, talijanski, hrvatski, zemljopis i povijest. Između 1880/81. i 1885/86. najčešće predaje latinski i talijanski u nižim razredima«.[26]

* * *

Austrija je 1881. ukinula pokroviteljstvo Gimnaziji, koja tako postaje franjevačka privatna, ali državna vlast i dalje zadržava pravo nadzora. Program i udžbenici ostali su jednaki kao u javnim školama; jedina je razlika bila pravna – diplome nisu bile jednakovaljane.[27]

Osposobljavanje nastavničkoga kadra nastavili su pratiti problemi, koji su bili toliki da Gimnazija nikako nije uspijevala opet zadobiti pravo javnosti.[28] Već je dosta lokalnih franjevaca bilo zbog sukoba s upravom Provincije napustilo Red, a među njima i *spiritus movens* Gimnazije Ante Konstantin Matas (1873). Kvaliteta je nastave i znanja pala, a država je 1881. prestala

---

[21] I Kraljevićeva je, naime, gramatika pisana hrvatski, unatoč naslovu.

[22] Bezina 1989: 187–191.

[23] Grbavac 2003: 219

[24] Baćić 1905: 48.

[25] Kosor 1973: 61.

[26] Kosor 1973: 61.

[27] Baćić 1905: 41.

[28] Bezina 1989: 220–224.

financirati Gimnaziju, tako da je sam njezin opstanak u prvom desetljeću Baćićeva rada u njoj ozbiljno doveden u pitanje.[29]

Nakon izlaska iz Reda više profesora 1879. Gimnazija je ostala na četiri osposobljena profesora, dok je, nakon reforme Reda, u 20. stoljeće ušla samo s jednim. U tim burnim godinama profesori su često prijetili napuštanjem Reda i davali ostavke, tako da se profesorski zbor nije mogao ustaliti.[30] Prilike su krenule nabolje kad se na prijelazu stoljeća iz Pariza sa studija klasične filologije vratio fra Paško Mišura, koji je kasnije kao ravnatelj nastojao podignuti kakvoću rada u Gimnaziji, pa i po cijenu žestokih sukoba s upravom Provincije i sjemeništa.[31]

Fra Petar Krstitelj je ostao postrani u svim tim previranjima – mirno je prihvatio reformu i pomagao u njezinu oživljavanju.[32] S time je u skladu i njegovo vlastito mišljenje o statusu Gimnazije u odnosu na državu i Red: on žali za negdašnjim vremenima kad su redovnici poučavali djecu bez uplitanja države, po njegovu mnijenju liberalno-masonske i protucrkveno nastrojene.[33]

* * *

Latinski je u školama imao drugačiji položaj negoli npr. prirodne znanosti – za njih se snažnije insistiralo da im nastavnici budu osposobljeni, a latinski su ionako svi (osobito svećenici) dobro znali, tako da (u ondašnjoj perspektivi) i nije bilo nasušno potrebno da ga predaje školovani latinac. U većini su dakle slučajeva u ono vrijeme latinski predavali neosposobljeni pojedinci, kakav je bio i fra Petar Krstitelj. Kad je, primjerice, zasnovan profesorski zbor nove privatne Gimnazije 1881., sva tri nastavnika latinskoga bili su 'odpušteni bogoslovci', neosposobljeni za profesuru.[34]

U tom su se razdoblju školski programi mijenjali često, ali ne i osobito znatno. Zato za provedbu nastave vrijedi sve što je rečeno gore, s tom razlikom da je od 1871. Gimnazija svedena na nižu, tako da je nastava postojala samo do 4. razreda. U ta se četiri razreda način vođenja nastave nije promi-

---

[29] Grbavac 2003: 225–226.

[30] Grbavac 2003: 137, bilj. 269.

[31] Grbavac 2003: 239–241.

[32] Kosor 1973: 63.

[33] »Velika je sreća bila što republika nije redovnicima smetala u podučavanju, kako to čine u današnja vremena liberalno-framažunske vlade« (Baćić 1905: 32–33).

[34] Grbavac 2003: 229, faksimil *Popisa profesora*. Doduše, prije toga je na Gimnaziji predavao o. Ante Ivanović, koji je došao iz Beča 1866/67. osposobljen za grčki i latinski (Matas 1873: 44).

jenio ni kad je gimnazija bila javna (1871. – 1881.) ni kad je postala privatna (od 1881).

Premda mu je povijest bila najdražim predmetom, Baćićevi su učenici posvjedočili da je bio dobar poznavatelj latinskoga, da je rad na tekstovima pretpostavio 'bubanju' gramatike, i da je nastojao nabavljati komentirana izdanja djela iz Italije. Od školskih je pisaca osobito volio Cicerona.[35]

Kad se, malo prije Baćićeva dolaska kao učenika u gimnaziju, kao udžbenik stala upotrebljavati Veberova slovnica, to još nije bio završetak transformacije iz 'starog' sustava prezentacije gramatičke građe u onaj kakav poznajemo danas. Međutim, već oko 1883.,[36] malo nakon što je Baćić počeo predavati latinski, u Sinjsku je gimnaziju uvedena kao udžbenik *Latinska slovnica* Ivana Pavca, u kojoj se prepoznaje okvir kasnije gramatike (Gortan i dr. 1954), koja će do danas ostati temeljem za izradu udžbenika latinskoga. Veber je dakle uveo suvremenu metodu u pisanju gramatike, Pavec ju je u nekim dijelovima doradio, dok se od Pavca, a osobito od šestog izdanja u redakciji Julija Golika (1901.), pa do gramatike Gortana, Gorskog i Pauša (1954.) primjećuju izmjene samo u pojedinostima, dok je okvir kroz cijelo to vrijeme ostao gotovo neizmijenjen. U ovoj je gramatici Baćić po prvi puta susreo potpuno razrađenu sintaksu složene rečenice, u kojoj je ona eksplicitno izdvojena kao konstruktibilan element *sui iuris* (doduše, samo za upitne rečenice, dok se ostale i dalje raspoređuju po veznicima, kao kod Vebera). U njoj nailazimo i na neke dotada nepoznate termine (imenski predikat, gerundiv).

U vrijeme Baćićeve profesure Sinjska gimnazija je imala samo četiri niža razreda, tako da su se s učenicima prorađivali samo lakši pisci, a najveći se dio rada temeljio na učenju iz gramatike i rabljenju propisanih vježbenica koje su uz pojedine svoje lekcije imale upute na slovničke paragrafe.

Baćić je, kako rekoh, latinski učio po Veberu, a poučavao uglavnom po Pavcu. Za razliku od svojih samo desetak godina starijih kolega, koji su rabili Soaveovu i Šitovićevu gramatiku, on bi bio u stanju već nakon srednje škole snaći se u gotovo cjelokupnoj terminologiji koja nam je danas uobičajena u nastavi latinskoga jezika. A nakon što je 1901. propisano Golikovo izdanje Pavčeve gramatike, i Baćić je ušao u razdoblje slovničke

---

[35] Kosor 1973: 62. Zabilježiti se usput može da riječ *gymnásion*, tj. *gymnasium*, Baćić prenosi u hrvatski kao riječ srednjega roda 'gimnazije', premda je, kako sam priznaje, ženski rod tada bio već općenito prihvaćen. Pri tome se poziva na prve sinjske gimnazijske pečate (Baćić 1905: 3).

[36] Nažalost, u Arhivu Franjevačke klasične gimnazije u Sinju nisam pronašao orarije za razdoblje nakon 1883., tako da ne znam točnu godinu kad je Pavec uveden. Tada je Gimnazija postala privatna, pa je i arhivska građa puno siromašnija negoli je bila u prethodnim desetljećima.

forme koja traje još i danas. Promjena se u međuvremenu dogodila na drugoj razini – slovnica je u 2. polovici 20. st. prestala biti školski priručnik, a vježbe, gramatička građa i civilizacijski sadržaji uključene su u novu formu školskih udžbenika. Tom velikom didaktičkom izumu – jedinstvenom priručniku u kojem su integrirani gramatika, čitanka i udžbenik iz povijesti i književnosti – fra Petar Krstitelj i njegovi suvremenici u Hrvatskoj nisu imali pristupa.

LITERATURA

A. Školska izvješća i arhivska građa

Program Kralj. gimnazije u Karlovcu koncem školske godine ..., Karlovac 1880.

... godišnje izvěstje C.K. gimnazije rěčke za školsku godinu ... / ... programma dell I. R. ginnasio superiore in Fiume pubblicato alla fine dell'anno scolastico ... / Programm des K. K. Gymnasiums in Fiume veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres ... / Program kralj. velike gimnazije na Rieci (Fiume) na koncu školske godine ... / Izvješće kr. hrv. velike gimnazije u Rijeci za školsku godinu ... / Izvješće kr. velike gimnazije u Sušaku za školsku godinu ... Rijeka 1852–58, 1871–85, 1899–1903.

Arhiv Franjevačke klasične gimnazije, Sinj. B. *Spisi*, fascikli 1–10 (Orariji Gimnazije 1840–1883) .

Matas, A. K. (1873) *Prvo izviešće o c. k. Državnom nižem gimnaziju u Sinju koncem šk. godine 1872–73*, Split.

Izvěstje Kraljevske gimnazije varaždinske koncem školske godine ... / Izvješće kraljevske velike gimnazije u Varaždinu koncem školske godine ..., Zagreb-Varaždin 1865–1873, 1885–1894.

N. N. (1904) 'Notizie scolastiche', *Programma dell'i. r. Ginnasio superiore di Zara ...1903–1904*, Zara: 104–132.

N. N. (1905) 'Notizie scolastiche', *Programma dell'i. r. Ginnasio superiore di Zara ...1904–1905*, Zara: 243–272.

B. Sekundarna literatura

Bezina, P. (1989) Srednje školstvo u franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja (1735–1920), Split.

Bezina, P. (1992) *Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, Split.

Bezina, P. (1993) *Studij bogoslovije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja (1735–1918)*, Split.

Divković, M. (1888) *Latinske vježbe za I. gimnazijski razred*, Zagreb (3. popravljeno izdanje).

Erber, T. (1904) 'Storia dell'i. r. ginnasio superiore in Zara con lingua d'istruzione italiana', *Programma dell'i. r. Ginnasio superiore di Zara ...1903–1904. Parte III*, Zara: 1–103.

Erber, T. (1905) 'Storia dell'i. r. ginnasio superiore in Zara con lingua d'istruzione italiana', *Programma dell'i. r. Ginnasio superiore di Zara ...1904–1905. Parte IV, V, VI*, Zara: 1–160.

Franjevačka klasična gimnazija u Sinju : radovi sa Znanstvenog skupa »150. obljetnica Franjevačke klasične gimnazije u Sinju s osvrtom na ostalo školstvo u Cetinskoj krajini«, održanog 1989., prošireni 2004. u prigodi 150. obljetnice javnosti Gimnazije (ur. Josip Grbavac) (2004), Split.

Golik, J. (1901) 'Latinska gramatika. Misli o gramatici latinskoga jezika i autokritika moje latinske gramatike za srednje škole', *Nastavni vjesnik* 9: 359–389.

Gortan, V. i dr (1954) *Latinska gramatika*, Zagreb.

Grbavac, J. (2004) 'Franjevačka klasična gimnazija od godine 1854. do 1918.', *Franjevačka klasična gimnazija...*: 163–249.

Ivana Pavca Latinska gramatika za srednje škole. Šesto sasvijem prerađeno izdanje priredio dr. Julije Golik, Zagreb 1901.

Jurišić, H. G. (2004) 'Klasični jezici u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju', *Franjevačka klasična gimnazija...*: 387–411.

Kosor, K. (1973) »O. fra Petar Krstitelj Baćić«, *Kačić* 5: 55–91.

Pavec, I. (1881) *Latinska slovnica*, Zagreb.

Pavec, I. (1885*) Latinska slovnica za gymnasije. Drugo pregledano i izpravljeno izdanje*, Zagreb.

Pavec, I. (1895*) Latinska slovnica za gimnazije. Četvrto nepromijenjeno izdanje. Priredio dr. Julije Golik*, Zagreb.

Pezo, B. (1984) 'Franjevci Provincije presvetog Otkupitelja pisci latinskih gramatika u XVIII. stoljeću,' *Kačić* 16: 59–82.

Schultz, F. (1871) *Piccola grammatica latina*, Roma-Torino-Firenze. [Preveo R. Fornacari prema 11. njemačkom izdanju]

Soave, F. (1833) *Grammatica delle due lingue, italiana e latina. Parte terza*, Milano.

Soldo, J. A. (1983) 'Baćić, Petar Krstitelj', *Hrvatski biografski leksikon*, sv. I, Zagreb: 330–331.

Weber, A. (1853) *Latinska slovnica za nižu gimnaziju*, Beč.

Weber, A. (1867) *Latinska čitanka za drugi gimnazijalni razred kano priprava za čitanje Kornelija Nepota*, Beč.

Veber, A. (1877) *Slovnica latinska za male gimnazije. Treće izdanje*, Zagreb.

PETAR KRSTITELJ BAĆIĆ I UČENJE LATINSKE GRAMATIKE

Sažetak

Fra Petar Krstitelj Baćić kroz tri je desetljeća (1875–1904.) djelovao kao gimnazijski profesor u Sinju, a između ostaloga prevdavao je i latinski jezik. U radu se u kontekstu položaja nastave latinskoga jezika u sustavu franjevačkog školstva i na sinjskoj Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji daje pregled Baćićevih susreta s latinskim, i to kao učenika i kao učitelja. Pri tome će biti riječi samo o latinskoj gramatici, i to onom njezinu dijelu koji je opisan u glavnom školskom priručniku. Zaključno će se Baćić smjestiti u trenutak tradicije nastave latinske gramatike na našem prostoru.

PETAR KRSTITELJ BAĆIĆ AND THE STUDY OF LATIN GRAMMAR

Abstract

Over three decades, from 1875 to 1904, Fr. Petar Krstitelj Baćić worked as a high-school teacher in Sinj, and taught Latin, among other subjects. This essay deals with the teaching of Latin in the Franciscan educational system and in the Sinj classical high school where Baćić encountered Latin, first as a student and then as a teacher. Thereafter the essay focuses only on Latin grammar, and only that part described in the main school textbooks. In conclusion, the essay examines Baćić in the context of Latin-teaching traditions in our area.